

Markus Mäenpää
marmaenp@abo.fi

1 Johdanto

Pericope Adulterae nähdään usein mielenkiintoisena tekstikriittisenä sivupolkuna, erilaisten lähdekriittisten teorioiden testikenttänä tai sotatantereena niille, jotka tahtovat sisällyttää sen Raamattuun tai poistaa siitä. Kuitenkin historiallisen Jeesuksen tutkimuksen kannalta tekstikohta antaa tärkeää ja usein aliarvioitua informaatiota. Hyöty ulottuu kauemmas kuin Jeesuksen suhteeseen naisiin ja syntisiin, sillä kohta valaisee tapahtumia, jotka lopulta johtivat Jeesuksen kuolemaan.

On yleisesti hyväksyttyä, että *Pericope Adulterae* ei ollut alun perin osa Johannekseen evankeliumia, vaan tekstikatkelma, joka myöhemmin liitettiin evankeliumiin.¹

-
- 1 G. R. Beasley-Murray, *John* (Word Biblical Commentary 36; 2. painos, Nashville: Thomas Nelson, 1999), s. 100; J. H. Bernard, *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to St John. Volume 2* (2 osaa; Edinburgh: T&T Clark, 1999), s. 715; C. L. Blomberg, *Historical Reliability of John's Gospel: Issues and Commentary* (Downers Grove: InterVarsity, 2001), s. 140; C. B. Bridges "The Canonical Status of the Pericope Adulterae (John 7:53–8:11)", *Stone-Campbell Journal* 11 (2008), ss. 213–221 (213); R. E. Brown, *The Gospel According to John: Introduction, Translation, and Notes: Volume 1* (2 osaa; The Anchor Bible; New York: Doubleday, 1966), s. 335; F. F. Bruce, *The Gospel of John: Introduction, Exposition, and Notes* (Grand Rapids: Eerdmans, 1983), s. 413; G. M. Burge, "A Specific Problem in the New Testament Text and Canon. The Woman Caught in Adultery (John 7.53-8.11)", *JETS* 27 (1984), ss. 141–148 (144); P. Comfort, "The Pericope of the Adulteress", *Bible Translator* 40 (1989), ss. 145–147; B. D. Ehrman, "Jesus and the Adulteress", *NTS* 34 (1988), ss. 24–44; E. Haenchen, *John 2: A Commentary on the Gospel of John Chapters 7–21* (käännös Robert W. Funk; Philadelphia: Fortress Press, 1984), s. 22; E. F. Harrison, "The Son of God Among the Sons of Men VIII. Jesus and the Woman Taken in Adultery", *BSac* 103 (1946), ss. 431–439 (431); K. H. Hughes, "The Lukan Special Material and Tradition History of the *Pericope Adulterae*", *NovT* 55 (2013), ss. 232–251; C. Keith, "Jesus Began to Write: Literacy, the Pericope Adulterae, and the Gospel of John" (Doctoral dissertation; University of Edinburgh, 2009), s. 223; A. Köstenberger, *John* (BECNT; Grand Rapids: Baker Academic, 2004), s. 245; E. McMillan, "Textual Authority for John 7:53-8:11", *ResQ* 3 (1959), ss. 18–22 (22); J. R. Michaels, *The Gospel of John* (NICNT; Grand Rapids: Eerdmans, 2010), s. 461; L. Morris, *The Gospel According to John* (NICNT; Grand Rapids: Eerdmans, uudistettu painos, 1995); J. D. Punch, "The Pericope Adulterae: Theories of Insertation & Omission" (Doctoral dissertation; Radboud University Nijmegen, 2010), ss. 11–12; F. Saltoni, "Textual Authority for John 6:53-8:11", *ResQ* 4 (1960), ss. 11–15 (11); F. A. Schilling, "The Story of Jesus and the Adulteress", *ATR* 37 (1955), ss. 91–106 (116); R. V. G. Tasker, *The Gospel According to St. John: An Introduction and Commentary* (Tyndale New Testament Commentaries; Leicester: InterVarsity, 1995), s. 110.

Kuitenkin seuraavat kirjoittajat pitävät kohtaa alun perin Johannekseen evankeliumiin kuuluvana: K. E. Bailey, *Jesus Through Middle Eastern Eyes: Cultural Studies in the Gospels* (London: SPCK, 2008), s. 240; C. P. Baylis, "The Woman Caught in Adultery: A Test of Jesus as the Greater Prophet", *BSac* 146 (1989), ss. 171–184 (172); Z. C. Hodges, "Problem Passages in the Gospel of John Part 8. The Woman Taken in Adultery (John 7:53-8:11). The Text", *BSac* 136 (1979), ss. 318–332 (320); idem. "Problem

Tekstin kirjoittajaa tai lähdettä ei ole tiedossa. Kuitenkin *Pericope Adulteraeta* kunnioitettiin yhtenä tarinana Jeesuksesta vähintään toiselta vuosisadalta alkaen.² Hierapoliksen piispa Papias mainitsee tarinan, jossa naista syytettiin ”monista syneistä” Herran edessä, ja että tarina löytyy *Heprealaisevankelumista*.³ Myös toiselta vuosisadalta peräisin oleva *Jaakobin protoevankeliumi* todennäköisesti viittaa *Pericope Adulteraen* teemallisen alluusion lisäksi suoralla, tekstuaalisella alluusiolla.⁴ Myöhemmin, varhaisella kolmannella vuosisadalla *Didascalia Apostolorum* viittaa kohtaan tekemättä eroa tämän ja muiden (kanonisten) Jeesus-kertomusten välillä.⁵ Ensimmäinen kreikankielinen teksti *Pericope Adulteraesta* löytyy Codex Bezaesta,⁶ mutta Hieronymus mainitsee kohdan löytyvän monista hänen tuntemistaan kreikkalaisista ja latinalaisista käsikirjoituksista.⁷ Teksti on siis kiertänyt laajalti, mahdollisesti jo suullisen traditionvälityksen kaudella, se on todennäköisesti ollut kirjoitettuna *Heprealaisevankeliumissa* ja monet (ainakin Papiasta eteenpäin) ovat hyväksyneet sen todellisena kertomuksena Jeesuksesta.⁸ Voimme siis ainakin alustavasti pyrkiä tekemään arvioita tekstistä mahdollisena tietolähteenä historiallisen Jeesuksen elämästä.

Tulkinta vaikuttaa historiallisuuskeskusteluun, joten kysymystä historiallisuudesta ei ole mahdollista ratkaista täysin ennen kuin tulkintaprosessi on valmis; pienimpänä syynä ei ole, että tapahtuman tulkinta on osoittautunut monimutkaiseksi ja tilanteen ratkaisemiseksi on esitetty monia malleja siitä, mitä todella tapahtui. Pyrin siksi ensin hahmottelemaan, miten tilanne olisi edennyt, jos se tapahtui nyt kirjoitettussa muodossa. Rakennan tulkintaani Kenneth E. Baileyn ehdottoman tilannerekonstruktion pohjalta,⁹ ja kehitän sitä eteenpäin. Tämän jälkeen käsittelen tilanteen tapahtumistodennäköisyyttä ja historiallisuutta.

2 Tilanteen ymmärtäminen

Tekstikohdassa Jeesus on kuvattu opettamassa temppelissä suuren väkijoukon ympäröimänä. Kirjanoppineet ja fariseukset keskeyttävät Jeesuksen opetuksen ja tuo-

---

Passages in the Gospel of John Part 8. The Woman Taken in Adultery (John 7:53-8:11). Exposition”, *BSac* 137 (1980), ss. 41–53 (49–50); A. F. Johnson, ”A Stylistic Trait of the Fourth Gospel in the *Pericope Adulterae?*”, *Bulletin of the Evangelical Theological Society* 9 (1966), ss. 91–96 (95–96); A. A. Trites, ”The Woman Taken in Adultery”, *BSac* 131 (1974), ss. 137–146 (146).

- 2 J. W. Knust, ”Jesus, an Adulteress, and the Development of Christian Scripture”, Jean-Jacques Aubert (toim.) *A Tall Order: Writing the Social History of the Ancient World* (Beiträge zur Altertumskunde 216; Berlin: De Gruyter, 2005), ss. 59–84 (62).
- 3 Knust, ”Adulteress”, ss. 67–68, vaikkakin Knust kommentoi, ettei ole selvää, että Papias tai Eusebius (jonka kirjoituksista viittaus löytyy) oli se, joka huomasi vastaavuuden *Heprealaisevankeliumin* kanssa. Samoin Ehrman, ”Adulteress”, s. 29.
- 4 Knust, ”Adulteress”, ss. 68–69.
- 5 Knust, ”Adulteress”, ss. 70–71.
- 6 Köstenberger, *John*, s. 247.
- 7 Hodges, ”Adultery: Text”, s. 330; Hieronymus, *Dialogue contra Pelagianos* 2:17.
- 8 Ehrman (”Adulteress”, ss. 34–38) ehdottaa, että tämänhetkisessä, kanonisessa muodossa on kyse kahden tarinan sulautumisesta yhteen. Ks. kuitenkin kritiikki C. Keith, ”Recent and Previous Research on the *Pericope Adulterae* (John 7.53–8.11)”, *Currents in Biblical Research* 6 (2008), ss. 377–404 (387).
- 9 Bailey, *Jesus*, ss. 227–238.

vat mukanaan naisen, joka on saatu kiinni aviorikoksesta itse teossa (ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένη). Ilmaisuu on tärkeä: nainen on tavattu itse teosta, joten oletuksena on, että paikalla ovat Mooseksen lain vaatimat kaksi todistajaa.¹⁰ Lain mukaan tapaus oli selvä: nainen tulisi kivittää.¹¹ Mitä Jeesus sanoisi asiasta?

Kysymyksen tarkoitus oli saada Jeesus ansaan, kuten tuntematon kirjoittaja huomauttaa. Tarkoitus oli kysyä Jeesuksen mielipidettä ja käyttää vastausta häntä vastaan.¹² Vaikka tämän ansan tarkempi luonne vaatii spekulointia, listaan joitakin huomioita, joita yleensä nostetaan esille. Jeesus ei voisi väittää, että tapausta ei voi ratkaista, sillä paikalla oli kaksi todistajaa. Yleensä väitetään, että jos Jeesus olisi pyrkinyt vapauttamaan naisen, häntä olisi syytetty Mooseksen lain hylkäämisestä.¹³ Vaikka ei kuitenkaan ole selvää, että Jeesusta vastaan olisi nostettu syyte armeli-aammasta laintulkinnasta, hän olisi kuitenkin joutunut lakitekniiseen väittelyyn, johon hänen vastustajillaan – toisin kuin hänellä itsellään – oli koulutus. Hänen vastustajansa todennäköisesti tahtovat saattaa hänet huonoon huutoon julkisesti. Samoin väitetään, että jos Jeesus olisi valinnut naisen kivittämisen, hänen olisi pitänyt ensin olla ristiriidassa opetustensa kanssa, joissa hän puhuu syntisten hyväksymisen puolesta, ja toiseksi häntä olisi syytetty lain ottamisesta omiin käsiinsä, sillä Rooman laki ei hyväksynyt kuolemantuomiota aviorikostapauksissa.¹⁴ Vaikka useimmissa tapauksissa roomalaiset tuskin olisivat suuremmin välittäneet asiasta, uskonnollinen eliitti olisi voinut silti käyttää tilannetta saadakseen roomalaisen hallinnon sekaantumaan asiaan.¹⁵ Jeesus oli jo lähtökohtaisesti roomalaisten kannalta epäilyttävä hahmo, sillä hän oli mestatun Johannes Kastajan opetuslapsi, jota suuret ihmisjoukot seurasivat. Jos hän olisi kiivaillut Mooseksen lain puolesta tempelialueella, oli aina vaarana, että teko olisi tulkittu kansankiihottamiseksi ja uhaksi valtakunnan järjestykselle.¹⁶ Tilanteessa hyvät vastaukset olivat vähissä.

2.1 Jeesuksen ensireaktio

Haasteen kuultuaan Jeesus kumartui ja alkoi kirjoittaa maahan. Selitykset Jeesuksen toiminnalle keskittyvät niin tapahtumaa tulkitsevassa kirjallisuudessa (niin modernissa kuin muinaisessakin) joko kirjoitettuun viestiin tai itse kirjoitustapahtumaan.¹⁷

10 4. Moos. 20:10; 5. Moos. 17:6–7; 19:15; 22:22–24; Baylis, "Adultery", s. 178; C. S. Keener, *The Gospel of John: A Commentary. Volume 1* (2 osaa; Peabody: Hendrickson, 2010), s. 736; B. Lindars, *The Gospel of John* (The New Century Bible Commentary; uusintap, Grand Rapids: Eerdmans, 1992), s. 308; Michaels, *John*, s. 495.

11 5. Moos. 22:22; Keener, *John*, s. 736; Lindars, *John*, s. 308.

12 Bernard, *John*, s. 717.

13 Baylis, "Adultery", s. 178 jopa uskoo, että Jeesuksen olisi voitu syyttää olevan väärä profeetta.

14 Keener, *John*, ss. 736–737; Lindars, *John*, s. 309; S. A. James, "The Adulteress and the Death Penalty", *JETS* 22 (1979), ss. 45–53 (50); contra Michaels, *John*, s. 496.

15 Bernard, *John*, s. 2:718.

16 Kuten tapahtumat Cumanuksen hallintakaudelle (48 – n. 52 jaa.) osuvalla pääsisäisjuhalla myöhemmin osoittavat, joskus hyvin pieni provokaatio riitti ankaraan vastareaktioon ja verenvuodatuksen, ks. Josefus, *Bell.* 2:227–228.

17 Tässä artikkelissa keskityn tulkintamalleihin, jotka ottavat vakavasti mahdollisuuden, että kuvatut tapahtumat menevät takaisin historialliseen Jeesukseen. En siis ota kantaa tulkintoihin, jotka lähtökohtaisesti olettavat tapahtumien olevan epähistoriallisia ja käsittelevät sitä puhtaasti kirjallisena fiktiona. Syy avataan tarkemmin historiallisuutta käsittelevässä osiossa.

Vaikka on olemassa monia ehdotuksia, mitä Jeesus kirjoitti (syyttäjien nimet tai oletetut synnit ovat yleisiä arvauksia),¹⁸ perusongelma on siinä, että sanoja ei ole taltioitu meille.¹⁹ Toiset painottavat tekoa itsessään.²⁰ Jeesus joko osoitti teollaan, että tilanne on ansa, ja kieltäytyi osallistumasta toimintaan,²¹ hän rauhoitteli itseään, osti aikaa ajatella, leikki, ettei kuule, osoitti, että hänen sanansa ovat kirjoitettuna Laissa²² tai pyrki imitoimaan roomalaista tuomaria, joka kirjoitti tuomionsa ennen sen lausumista ääneen.²³ Yksi todennäköinen vaihtoehto on, että kyseessä oli kieltäytymisen ilmaus: Jeesus havaitsee ansan ja kieltäytyy alistumasta tilanteeseen.²⁴ Ainakin on todennäköistä, että Jeesus vastustajat tulkitsivat hänen toimintansa tällä tavalla, sillä he jatkoivat kysymyksensä toistamista. On kuitenkin kyseenalaista, onko Jeesus toiminnan tarkka merkitys tavoitettavissa.²⁵ Tilanteessamme on riittävää huomata, että mitä tahansa Jeesus kirjoitti tai miten tahansa hän toivoi, että hänen toimintansa ymmärrettäisiin, käsitys siitä ei ole keskeistä tilanteen etenemiselle: syyttäjät jatkoivat vastauksen tivaamista Jeesukselta.²⁶

Kun Jeesus nousi ylös, hän vastasi vain ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος ἐπ’ αὐτὴν βολέτω λίθον. Tämän jälkeen hän kumartui jälleen. Tämä sai syyttäjät vaikenemaan ja poistumaan. Jeesus sanat ovat arvoituksellisia, ja niiden vaikutus on vielä kummallisempi. Miksi Jeesus vaati synnittömyyttä? Laissa ei ole sellaista vaatimusta. Miksi syyttäjät hyväksyivät Jeesus uuden ehdon päteväenä? Mitä ikinä tapahtuikin, se sai Jeesus viholliset poistumaan.

2.2 Selitysehdotukset

On olemassa useita tapoja selittää tekstikohdan tilannedynamiikka ja sanan ἀναμάρτητος merkitys. Erittelen seuraavaksi erilaisia rekonstruktioita, joissa käsitellään Jeesus vaatimusta ja syytä syyttäjien poistumiselle. Suurin osa selitysmalleista yhdistää alla lueteltuja perusteluja, joten aina ei ole helppoa eritellä, miten eri kirjoittajat painottavat eri tekijöitä omissa malleissaan.

Esitetyt neljätoista näkemystä voidaan jakaa karkeasti viiteen kategorian. Tulkin-

18 Tätä ehdotti ensimmäisenä Hieronymus, *Dialogus contra Pelagianos* 2.17; ks. D. O. Voss, "The Sins of Each One of Them", *ATR* 15 (1933), ss. 321–323 (322). On olemassa myös lukuisia muita tulkintamalleja, ks. Keith, "Literacy", ss. 10–19, joka listaa 36 arvausta kirjoitetuista sanoista tai tekojen merkityksestä.

19 G. R. O'Day, "John 7:53–8:11: A Study of Misreading", *JBL* 111 (1992), ss. 631–640 (635–636). Keener (*John*, ss. 737–738) kysyy oikeutetusti, että jos kirjoitettujen sanojen merkitys oli tärkeää tapahtuman ymmärtämiselle, niin miksi niitä ei ole sisällytetty mukaan traditionvälityksessä.

20 Baylis, "Adultery", s. 179; O'Day, "Misreading", s. 632; E. Power, "Writing on the Ground (Joh. 8, 6. 8)", *Bib* 2 (1921), ss. 54–57 (57).

21 O'Day, "Misreading", s. 632.

22 Baylis, "Adultery", s. 180, tai että hän oli Lain antaja jo Mooseksen aikana, ks. Hodges, "Adultery: Exposition", s. 46.

23 T. W. Manson, "The Pericope de Adultera (Joh. 7.53 – 8.11) A Footnote to the Article by Professor Jeremias ZNW 43 (1950/51) 145–150", *ZNW* 43 (1952), ss. 255–256; contra Beasley-Murray, *John*, s. 146; tämän ehdotuksen kohdalla, ks. jälleen Keith, "Literacy", ss. 14–17.

24 Eri versioina Bernard, *John*, s. 719; Harrison, "Adultery", s. 435; Lindars, *John*, s. 310; F. J. Moloney, *The Gospel of John* (Sacra Pagina 4; Collegeville: The Liturgical Press, 1998), s. 261; O'Day, "Misreading", s. 633.

25 Moloney, *John*, s. 261; Morris, *John*, s. 784.

26 Kuten O'Day, "Misreading", s. 636 muistuttaa, syyttäjät reagoivat kuulemaansa, eivät lukemaansa.

tamallit keskittyvät joko 1) lainopilliseen synnittömyyden vaatimukseen, 2) toiminnan pysäyttävään syällisyyteen, 3) väärin motiivien esilletuloon, 4) teknisiin yksityiskohtiin, jotka pysäyttävät syyttäjien toiminnan tai 5) tilannetekijöihin, jotka käänsivät tilanteen päinvastaiseksi.

2.2.1 Tekninen vaatimus synnittömydestä

Ensimmäisessä kategoriassa ovat tulkintamallit, jotka ottavat vaatimuksen synnittömydestä kirjaimellisesti. (1) *Jeesus esittää lainopillisen vaatimuksen, että vain synnitön voi tuomita toisia; syyttäjät ymmärsivät, että he eivät ole täydellisiä*. Kun Jeesuksen vastustajat tunnustivat olevansa ihmisiä, jotka ylipäätään ovat tehneet syntiä, he poistuivat.²⁷

Kuitenkin tämä ”kirjaimellinen” selitysmalli on kestämaton. Jos Jeesus olisi vaatinut tällaista, se olisi ollut helppoa lakaista sivuun: Mooseksen laki ei vaadi sellaista,²⁸ ja vain Jumala on synnitön. Sen sijaan on vaikeampi kiistää lain kivityskäskyä, joten Jeesus olisi saanut kysymyksen uudelleen vastaansa.

Bailey esittää erään tähän liittyvän ajatuksen, jonka mukaan (2) *olisi ollut häpeällistä väittää olevansa synnitön, ja tästä syystä ensimmäisen kiven heittäminen, johon olisi liittynyt väite omasta synnittömydestä, olisi ollut häpeällistä*.²⁹ Kuitenkin tällainen malli vaatisi sitä, että Jeesuksen vaatimus synnittömydestä olisi hyväksytty tilanteessa, mikä on epätodennäköistä.

2.2.2 Toiminnan pysäyttävä syällisyys

Toinen ryhmä tulkintoja ei ota vaatimusta synnittömydestä lakiteknisesti, vaan siinä keskitytään syyttäjien kokemuksiin syällisyydestä: he toteavat, että myös he ovat syntisiä, ja siitä syystä he eivät pysty tuomitsemaan naista. Suurimmalle osalle näitä on yhteistä, että (3) *syyttäjät havaitsivat olevansa syntisiä eivätkä pystyneet jatkamaan syytöksiään*. Tällä ei ole mitään tekemistä Mooseksen lain kanssa, vaan tässä keskitytään henkilökohtaiseen käsitykseen oikeasta ja väärästä. Usein ajatellaan, että Jeesuksen vaatimus synnittömydestä yllätti syyttäjät, ja he olivat yllättäen kasvokkain oman syällisyytensä kanssa.³⁰ Tämä oli syyttäjille totuuden hetki, jolloin he näkivät itsensä selvästi, ja he olivat häpeissään näkemästään. He eivät olleet tarpeeksi rohkeita katuakseen, mutta silti tarpeeksi rehellisiä poistua paikalta.

Kaikkissa tämän ryhmän tulkinnoissa syyttäjät tunnistavat, että myös he ovat syntisiä, ja siitä syystä heidän tulee jättää syytöksensä: vaikka he saattaisivat tuomita naisen lakiteknisistä syistä, se ei olisi enää moraalisesti mahdollista. He olivat naisen tavoin syntisiä. Tämä ajatus näkyy myöhemmän kirjurin lisäyksessä jakeessa 9

27 Punch, ”Theories”, s. 95; ainakin jollakin tasolla, ks. Bruce, *John*, s. 416.

28 Ks. Baylis, ”Adultery”, s. 172; Hodges, ”Adultery: Exposition”, s. 47.

29 Bailey, *Jesus*, s. 235.

30 Harrison, ”Adultery”, ss. 435–436 (”koskettaen ihmisen omaatuntoa syvältä – – siirtäen huomion syyttäjiin moraaliseen kelvollisuuteen”). Myös R. L. Fredrikson, *John* (The Communicator's Commentary 4; Waco: Word Books, 1985), s. 154.

(”omantuntonsa tuomitsemina”, ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι).³¹

Joskus ajatellaan, että syyttäjät ymmärsivät, että he kohtelivat naista ankarasti. Syyttäjät liikuttuivat ymmärtäessään, että olivat kohdelleet häntä kovakouraisesti, tuoneet hänet julkisesti esille ja häpäisseet hänet. Jeesus siis avasi heidän silmänsä näkemään, että myös tämä nainen on ihminen.

Eri tulkinat tässä kategoriassa rakentavat pidemmälle jotain elementtejä, jotka voisivat selittää, miksi syyttäjät jättivät syyöksensä. Yksi näistä on, että (4) *syyttäjät tunnustivat, että myös he tahtoivat tehdä samalla tavalla kuin nainen oli tehnyt* – ehkä jopa vangitsemansa naisen kanssa, kuten Barclay ehdottaa – ja heidän himonsa poltti heidän omaatuntoaan.³²

Kuitenkin mielestäni esitetetyt tulkinat ovat kaikesta huolimatta epätodennäköisiä. Fariseukset olivat uskonnollista eliittiä, jotka olivat tunnettuja tiukasta uskonnonharjoituksestaan. He näkivät itsensä oikeutetusti erinomaisina juutalaisina. Ei olisi todennäköistä, että he olisivat samaistuneet syntiseen naiseen (”naiseen” alleiviivatuna³³), joka oli saatu kiinni aviorikoksesta. Tämä tulkinta vaikuttaa nojaavan enemmän kristinuskon käsitykseen henkilökohtaisesta syntyisyydestä (ja siitä oletuksesta, että juutalaiset kokivat syntien painavan heitä Lain alla) kuin fariseusten käsitykseen (oma)vanhurskaudesta. On myös kyseenalaista, olisiko kohtaaminen herättänyt heidän ”sisäisen humanistinsa”: heille nainen oli lainrikkoja, joka ansaitsi tuomionsa, eikä häntä tullut sääliä. Syyttäjien samaistuminen häneen olisi hyvin epätodennäköistä. Jos kertomus olisi myöhempää kristillistä fiktiota, tällä tavalla tulkittuna vertaus synnittömyydestä olisi voinut olla hyvin todennäköistä. Kuitenkin tämä vaatisi lähtökohtaisesti, että kohtaa pidetään epähistoriallisena.

Suosittu erityisehdotus toisessa tulkintaryhmässä on ajatus, joka pyrkii ottamaan etäisyyttä syyllisyyteen painottavien tulkintamallien ongelmista: (5) *syyttäjät olivat myös aviorikkoja*. Miesten oli huomattavasti helpompi harrastaa aviosuhteen ulkopuolista seksiä, välttää seurauksia ja elää kunnioitettua elämää.³⁴ Vaihtoehtoina

31 B. M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2. uudistettu painos, 1994), s. 190.

32 W. Barclay, *The Gospel of John: Volume 2* (The New Daily Study Bible; 2 osaa; Louisville: Westminster John Knox, 2001), s. 4 esittää ajatuksen, että Jeesus kirjoitti heidän syntinsä tai jotain heitä vastaan. Hän väittää, että ”ilman syntiä” sisältää merkityksen ”ilman syntistä halua”.

33 Naisten nähtiin olevan erityisen alttiita lankeamaan syntiin, erityisesti seksuaalisiin synteihin.

34 Esitetään hypoteettisena teoksessa Schilling, ”Adulteress”, s. 98 (”– – ovat syntisiä jollakin tavalla, mahdollisesti jopa syytteen viittaamalla tavalla.”). Moloney, *John*, s. 261 ehdottaa ”syntiä seksuaalisuuden alueella”. Keener, *John*, ss. 738, 738 n. 336 sekuloi mahdollisuutta: ”syytteiden kääntäminen oli tavallinen retorinen käytäntö – – jos syytetty saattoi osoittaa, että hänen syyttäjänsä ovat kanssasyllisiä kehnosti menneessä asiassa, heidät saattoi usein saada vetämään syyöksensä pois – – On mahdollista, että Jeesus – – osoittaa, että syyttäjien omassa toiminnassa on toivomisen varaa ja että heidän syyöksensä tulee siksi hylätä.” Myös Bruce, *John*, s. 416 pohtii mahdollisuutta: ”Hän yksinkertaisesti määrää, että vain niiden, jotka itse ovat syyttömiä (oletettavasti syyttömiä juuri samanlaisiin synteihin), on soveliaista ottaa tuomion täyttämisen tehtäväkseen”, vaikka Brucen tulkinta tulee lähelle vaatimusta synnittömyydestä. Ks. myös D. A. Carson, *The Gospel According to John* (The Pillar New Testament Commentary; Grand Rapids: William B. Eerdmans, 1991), s. 334, joka spekuloi, että ”[Jeesuksen sanat] tarkoittavat – – että heidän ei tule olla syyllistynyt tähän nimenomaiseen syntiin.” Ks. myös Hodges, ”Adultery: Exposition”, s. 48: ”olisi aivan yhtä absurdia ajatella, että kukaan, joka jakaisi naisen erityisen synnin, voisi kivittää naisen. Luonnollisesti aviorikkoajat eivät voi teloittaa aviorikkojaa!” Hän myös pohti, että jos tarina liittyy Lehtimajajuhlaan, niin silloin oli lukuisia mahdollisuuksia harrastaa seksiä tuntemattomien kanssa.

voisi myös olla, että syyttäjät (tai ainakin jotkut heistä) olivat harrastaneet seksiä prostituoitujen, naimattomien tyttöjen tai naimisissa olevien naisten kanssa, tai että he olivat ottaneet toistuvasti eron. Tämän tulkintamallin mukaan syyttäjät tunnustivat, että jos he tuomitsisivat naisen, heidän tulisi tuomita myös itsensä.

Joka tapauksessa tulkintamalli lepää sen oletuksen varassa, että myös syyttäjät olivat harrastaneet aviosuhteen ulkopuolista seksiä. Kuitenkin tämän tulkinnan haasteena on, että se vaatisi mieskeskeisessä ja patriarkalisessa kulttuurissa olevia miehiä samaistumaan naiseen ja näkemään, että heidän tekonsa, vaikka se olisi ehkä heidän Tooran tulkintansa rajoissa, olivat pahoja. Harras juutalainen saattoi olla vähintään eronnut, mutta siitä on vielä pitkä matka siihen, että hän samaistuisi aviorikkojaan. Kuitenkin vielä suurempi ongelma on siinä, että vaikka tämä tulkintamalli on teoreettisesti mahdollinen, teksti ei anna aiheesta mitään viitteitä,³⁵ kuten ei myöskään siitä, että Jeesuksella olisi tietoa heidän seksihistoriastaan.

2.2.3 Väärin motiivien paljastuminen

Kolmas tulkintaryhmä on oikeastaan syyllisyyttä painottavien tulkintojen alakategoria: se keskittyy syyttäjien havahtumiseen, että heillä on väärät motiivit. Yksi tämän ryhmän esimerkki on, että (6) *syyttäjät näkivät oman tekopyhyytensä, kun he yrittivät käyttää naista saadakseen Jeesuksen ansaan*. He ymmärsivät olevansa tekopyhiä, jotka eivät voi tuomita toisia.³⁶ Sana ”synnitön” tarkoittaisi siis ”henkilökohtaista hyveellisyyttä Jumalan edessä käsiteltävän asian suhteen”.³⁷ Syyttäjät alkoivat epäillä omaa uskottavuuttaan. Kun naisen tilannetta käytettiin vain Jeesuksen saamiseen ansaan, ei lain täyttämiseksi, syyttäjät tunsivat tekevänsä väärin ja jättivät syytöksensä.

Kuitenkin tämän tulkintamallin ongelmat tulevat näkyville, kun yritetään selittää Jeesuksen sanojen vaikutusta. Ensiksi pitää huomata, että laki ei viitannut todistajien motiiveihin, vaan heidän totuudellisuuteensa. Heidän pyrkimyksillään Jeesuksen suhteen ei olisi pitänyt olla vaikutusta heidän syytöksiinsä naista vastaan. Toiseksi syyttäjien näkökulma tarinassa on hyvin toisenlainen: he juuri käyttävät syntistä naista ja tämän tilannetta (joka oli lähtökohtaisesti halveksittava) saadakseen kiinni poliittisesti vaarallisen vihollisen, joka oli uhka kansalliselle turvallisuudelle. On vaikea kuvitella, että he näkivät toimensa epäeettisinä. Heidän näkökulmastaan heidän motiivinsa olivat niin puhtaita kuin voi olettaa keneltäkään, joka oli sotkeutunut politiikkaan.

Tästä selitysmallista on myös pidemmälle kehitetty versio: (7) *naiselle viritettiin ansa, ja sen jälkeen hänet tuotiin Jeesuksen eteen*. Naista ja hänen rakastajaansa

35 Baylis, “Adultery”, ss. 181–182 n. 36.

36 Ehdotettu teoksessa Beasley-Murray, *John*, ss. 146–147 (“Jeesus haastoi heidän toimintansa, heidän motiivinsa – ja he eivät läpäisseet koetusta”). James, “Adulteress”, ss. 49–52 (51): “Todistajien oikeudenmukaisuus voitiin haastaa monista syistä, joista yksi oli heidän pahansuopaa aikeensa vangita Jeesus.” Myös Tasker, *John*, ss. 111–112, syyttää syyttäjiä tekopyhydestä. Ks. myös O’Day, “Misreading”, ss. 637–638.

37 Michaels, *John*, ss. 496–498 kuuluu tähän kategoriaan, vaikka Michaels ei tarkenna, viittaako hän aviorikkojamiehen vapauttamiseen, väärin motiiveihin vai muihin synteihin.

seurattiin, ja syyttäjät olivat piiloutuneet katselemaan.³⁸ James ja Derrett spekuloi-
vat mahdollisuudella, että naisen aviomies oli järjestänyt ansan, jotta voisi kiertää
eroamisen ja pitää vaimonsa rahat itsellään. Syyttäjät olivat paikalla jo ennen yh-
dyntää, ja he olivat kiinnostuneempia naisen saamisesta kiinni kuin hänen pelasta-
misestaan tai varoittamisestaan.³⁹ Tämä rekonstruktio auttaisi selittämään, miksi
aviorikokselle ylipäättään oli todistajia, sillä harvemmin paikalla sattuu olemaan
kahta, itsenäistä todistajaa. Kun Jeesus puhui synnittömyydestä, syyttäjät ymmärsi-
vät, että heillä oli vääriä motiiveja naisen suhteen. Kuitenkin tämän tulkinnan koh-
dalla ongelmaksi muodostuu, että on eri asia huomioida, että on epätodennäköistä
saada kahta todistajaa aviorikokselle, kuin sanoa, että tämä todistaa yksityiskohtai-
sen juonen naisen päänmenoksi. Lisäksi, samoin kuin edellisessä mallissa, ei ole
merkitystä, *miten* todistajat olivat paikalla, vaan *että* he olivat paikalla. On kyseen-
alaista, josko tällainen seuraaminen olisi tehnyt naisen aviorikoksesta vähemmän
vakavaa asiaa. Samoin, jälleen kerran, tulisi selittää Jeesuksen tietoisuus asiasta.

2.2.4 Todellisia tai teknisiä syitä, jotka vaativat hylkäämään syytteet

Neljäs ryhmä koostuu tulkinnoista, joiden mukaan tilanteessa oli teknisiä syitä, jotka
estivät syyttäjiä jatkamasta syytöksiään. Ensimmäisenä on tulkintamalli, joka on itse
asiassa versio vääriä motiiveja painottavasta mallista: (8) *syyttäjät olivat ”pahansuo-
puia”, ja siitä syystä heidän syytöksensä piti hylätä*. Baylis perustelee tulkintamal-
lissaan, että Jeesuksen viittaus synnittömyyteen tarkoittaa, että syyttäjät eivät olleet
oikeamielisiä vaan ”pahansuopia”: heidän kohdallaan lain vaatimus olisi, että heidät
tuomittaisiin samalla tuomiolla, jota he vaativat naiselle. Syyttäjät eivät vain tunte-
net oloaan syylliseksi, vaan he totesivat, että jos he olisivat jatkaneet, heidät olisi
pitänyt kivittää.⁴⁰ Todistajien ”pahansuopuus” tarkoitti sitä, että he vähät välittivät
oikeudesta ja käyttivät tilannetta vain Jeesuksesta vastaan. Kuitenkin tämän tulkin-
tamallin kohdalla ongelmaksi muodostuu, että Mooseksen lain viittaus ”pahansuo-
paan todistajaan” tarkoittaa tässä ”todistajaa, jolla on epäpuhtaita motiiveja”,⁴¹
vaikka todennäköisempi tulkinta Vanhan testamentin tekstistä ja sen aikaistulkinnasta
on se, että siinä viitataan valheellisiin todistajiin.

Vaihtoehtoinen tulkinta on, että (9) *aviorikkojamies oli salaliitossa syyttäjiä kansa-
sa, ja syyttäjät olivat näin lainrikkokkaita*. Tenney spekuloi mahdollisuudella, että avio-
rikkojamies oli liitossa syyttäjiä kanssa, ja että myös hän seisoj todistajien joukos-
sa.⁴² Mies tiesi, että Jeesus tuli saada ansaan, joten kun hänelle tarjoutui mahdolli-
suus avioliiton ulkopuoliseen seksisuhteeseen, hän järjesti todistajat piiloon huo-

38 Ks. J. D. M. Derrett, ”Law in the New Testament: The Story of the Woman Taken in Adultery”, *NTS* 10 (1963), ss. 1–26 (5–8); James, ”Adulteress”, ss. 48, 51. Jossakin määrin myös Brown, *John*, s. 338.

39 James, ”Adulteress”, ss. 48, 51.

40 Baylis, ”Adultery”, ss. 180–182. Ks. 5. Moos. 19:16–19, 21. Vuoden 1938 Kirkkoraamattu käyttää ilmaisua ”vääriä todistajia”. Tähän liittyy huomio, että jos Papiaksen tarina (viittaus Eusebiuksen *Hist. Eccl.* 3.39.17), jossa ”naista syytettiin (valheellisesti) Herran edessä monista synneistä”, on sama kuin *Pericope Adultera*ssa, niin johonkin samanlaiseen voisi olla viittaus, erityisesti, jos διαβάλλω käännetään ”syyttää valheellisesti” tai ”panetella”. Ks. Knust, ”Adulteress”, ss. 67–68.

41 Ks. erityisesti Baylis, ”Adultery”, s. 181 n. 35

42 Spekulaatiota teoksessa M. C. Tenney, ”The Gospel of John”, F. E. Gæbelein (toim.), *The Expositor's Bible Commentary: Volume 9* (Grand Rapids: Zondervan, 1981), ss. 3–203 (90).

neeseen ja vietteli tytön. Todistajien haluttomuus tappaa naista on ymmärrettävä, sillä johdonmukaisuuden nimissä heidän olisi pitänyt tappaa myös mies. Kuitenkin, vaikka tässä salaliittoteoriassa on oma viehätyksensä, tämä teoria vaatii monta erityisasiaa, joita ei kerrota tekstissä ja joiden päättely tekstin tiedoista on mahdotonta. Vaikka tämä malli voi teoriassa olla totta, mikään tapauksessa ei viittaa tähän.

(10) *Aviorikkojamies vapautettiin, joten syyttäjät olivat lainrikkokjia, joilla ei ollut mahdollisuutta tuomita naista.* James ehdottaa, että syyttäjät vapauttivat miesepäillyn miesten suosimisen tai lahjusten tähden, ja tästä syystä syyttäjät olivat itse lainrikkokjia.⁴³ Tästä on todisteena se usein alleviivattu huomio, että miestä ei tuotu paikalle. On mahdollista, että miehen annettiin lähteä, ja että syyttäjät tahtoivat vain naisen: miesten hallitsemassa kulttuurissa naisten seksuaalisiin rikkomuksiin suhtaudutaan huomattavasti vakavammin kuin miesten. Kuitenkaan tässä tapauksessa ei ole todisteita siitä, että tilanteessa olisi käynyt näin. Se on teoreettisesti mahdollista, mutta sen puolesta ei ole todisteita. Lisäksi suosittelen, että miehen puuttumiseen tilanteesta ei luettaisi liikaa. Vaikka syyttäjillä olisi ollut todellista halua saada mies kiinni, on aivan yhtä mahdollista, että hän onnistui pakenemaan. Heikomman naisen pakottaminen pysymään paikalla vastoin omaa tahtoaan on paljon helpompaa kuin saada molemmat kiinni.

Väriä motiiveja painottavasta tulkintamallista on versio, jota väittää, että (11) *koska todistajat eivät olleet varoittaneet naista etukäteen, heidän todistuksensa ei ollut pätevä.*⁴⁴ Morrisin mukaan kyseessä olevan lain tulkinnan mukaan todistajat olivat kelvollisia vain, jos he olivat varoittaneet henkilöä etukäteen, ja henkilö olisi siitä huolimatta jatkanut synnissään. Jos siis todistajat eivät olleet varoittaneet naista – ja tässä tapauksessa se olisi epätodennäköistä, sillä he vain tahtoivat saada naisen kiinni – häntä ei olisi voitu tuomita heidän todistuksensa mukaan.⁴⁵ Näin siis todistajat ymmärsivät tämän ja poistuiivat. Kuitenkin tämä vaatimus on todennäköisesti vaatimus myöhäisemmässä Tooran tulkinnassa, eikä se ole Jeesuksen ajalta.⁴⁶ Tämä ei siis voi olla synyn todistajien kyvyttömyyteen todistaa.⁴⁷

2.2.5 Jeesuksen vastaus vaihtaa asetelman

Viidennessä ryhmässä ovat tulkintamallit, jotka pyrkivät tulkitsemaan uudelleen koko tilanteen ja siihen liittyvän dynamiikan. Ensimmäisen tulkintamallin mukaan (12) *nainen ei ollut aviorikkoja, vaan uudelleenavioitunut, avioeron läpikäynyt nai-*

43 James, "Adulteress", ss. 51–52 spekuloi mahdollisuutta. Hän pohtii, josko aviorikkojamies vapautettiin lahjuksia vastaan. Samoin myös Derrett, "Adultery", s. 7.

44 Morris, *John*, s. 784; Derrett, "Adultery", ss. 13–16.

45 Morris, *John*, s. 784 "Jos todistajat olivat syllisiä esimerkiksi siihen, että he eivät olleet antaneet varoitusta – silloin naista ei olisi voitu tuomita heidän todistuksellaan."

46 James, "Adulteress", s. 51.

47 Derrett ("Adultery", s. 7–8) lisää, että osa todistajien syllisyydestä tuli siitä, että he eivät pysäyttäneet rikosta, jota olivat todistamassa (sivu 8: "Koko tilanne haiskahtaa epäilyttävältä. Todistajien synsyydestä ei kuitenkaan ole epäilystä: he eivät yrittäneet tehdä mitään, vaikka olisivat voineet helposti estää tapahtumat.") Kuitenkin tässä on oletuksena, että todistajat olivat piiloutuneet katsomaan ennen kuin pari tuli huoneeseen, mitä ei voi olettaa. Lisäksi, vaikka todistajat eivät olisi pysäyttäneet paria, tämä ei poista sitä tosiasiaa, että he olivat paikalla ja olivat kykeneviä toimimaan todistajina.

nen. Kyse oli Jeesuksen opetusten johdonmukaisuudesta. Watsonin mukaan Jeesus opetti, että ero vastasi aviorikosta, ja tästä syystä aviorikkoja teki aviorikoksen mennessään uudelleen naimisiin. Jeesusta pyydettiin vetämään ajatuksensa sen loogiseen johtopäätökseen asti: jos eronnut on tehnyt aviorikoksen, Jeesuksen tulisi tuomita hänet kuolemaan.⁴⁸ Ansa tässä tapauksessa olisi ollut se, että Jeesus olisi ottanut kantaa Herodes Antipaksen avioliittoon.⁴⁹ Kun Jeesus tässä puhui ”synnitömästä”, hän viittasi naisen entiseen mieheen, joka nyt voisi kivittää naisen. Vaikka entinen aviomies olisi ollut mukana, hän ei kuitenkaan tahtonut kivittää naista, ja Jeesus kääntää syytöksen naisesta entiseen aviomieheen.⁵⁰ Tässä tilanteessa syyttäjillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin poistua.

Vaikka yllä oleva tulkintamalli tarjoaa uuden tavan katsoa tilanteen dynamiikkaa, naisen asema eronneena naisena on kyseenalainen. Olisivatko syyttäjät ottaneet naisen kotoaan, tuhonneet hänen maineensa ja ottaneet vastaansa mahdollisuuden, että hänen uusi miehensä olisi kostanut heille? Lisäksi nainen ei missään vaiheessa toimi tavalla, joka antaisi ymmärtää, että häntä kohdellaan laittomasti; hänen vastauksessaan (8:11) ei ole protestia eikä siinä ole kiukkua Jeesusta kohtaan, joka itse asiassa olisi syy hänen kaltoinkohteluunsa. Lisäksi Jeesuksen suhde eroon ei välttämättä ole niin yksioikoinen, että ero jokaisessa kuviteltavissa olevassa tilanteessa olisi hänen mielestään ollut väärin.⁵¹

Toinen malli on, että (13) *syyttäjät ymmärsivät, että jos he kivittäisivät naisen, he – toisin kuin Jeesus – menettäisivät kasvonsa*. Lindars ehdottaa, että kun Jeesus kehotti syyttäjiä kivittämään naisen, syyttäjät ymmärsivät, että toteuttaessaan kehotuksen he näyttäytyisivät omavanhurskailta ja armottomilta, kun taas Jeesus säilyttäisi maineensa.⁵² Näin ollen he eivät saavuttaisi sitä, mitä he olivat tavoittelemassa. Kuitenkin tässä on kyseenalaista se, olisiko lain puolesta kiivailua pidetty armottomuutena ja säälimättömyytenä vai oikeamielisenä intona.

Viimeinen tulkintamalli kuuluu Hendriksenille: (14) *syyttäjät yrittivät saada Jeesukselta vastauksen, jota he voisivat käyttää häntä vastaan. Kun he eivät saaneet sellaista vastausta, he joutuivat lähtemään*.⁵³ Vaikka Hendriksen on monitulkintainen tämän ja enemmän syyllisyyttä painottavan mallin välillä, hän silti päätyy väittämään, että Jeesus vastasi viisaammin kuin mitä he olettivat: hänen vastaustaan ei voitu käyttää todistusaineistona häntä vastaan.⁵⁴ Vaikka tämä malli vaikuttaa houkuttelevalta, ongelmaksi muodostuu kuitenkin, että he saivat Jeesukselta etsimänsä vastauksen, sillä Jeesus vaikuttaa lausuvan kuolemantuomion. Tästä syystä tarvitaan

48 A. Watson, ”Jesus and the Adulteress”, *Bib* 80 (1999), ss. 100–108 (102–104).

49 Watson, ”Adulteress”, s. 106.

50 Watson, ”Adulteress”, ss. 103–104.

51 Ks. klassinen käsittely teoksessa D. Instone-Brewer, *Divorce and Remarriage in the Bible: The Social and Literary Context* (Grand Rapids: Eerdmans, 2002).

52 Lindars, *John*, s. 311.

53 W. Hendriksen, *Exposition of the Gospel According to John: Volume 2* (New Testament Commentary; 2 osaa, Michigan: Baker Academics, 1983), ss. 33–40, erit. s. 39.

54 Hendriksen, *John*, s. 38: ”hän osoitti, että he eivät olleet kelvollisia panemaan toimeen juuri sitä lakia, jota he näön vuoksi olivat niin kärkkäitä täyttämään!” (korostus alkuperäinen). Ks. kuitenkin sivulla 39 oleva kysymys, johon hän vastaa myöntävästi: ”Vai olisiko tämä siitä syystä, että Jeesus osoitti parempaa taktikointia (ja he eivät enää tienneet, mitä sanoa tai tehdä), sillä he eivät olleet saaneet Jeesuksen huuilta vastausta, jolle he olisivat voineet perustaa syytöksensä häntä vastaan?”

tarkempi analyysi tilannetekijöistä.

2.3 Tilannetekijät

Kun tapahtumatilannetta lähetään tutkimaan, on tärkeää pureutua tarkemmin taustoihin. Tapahtumapaikaksi ilmoitetaan ἱερόν. Mahdollisia tapahtumapaikkoja tempelissä olivat naisten esipiha⁵⁵ tai ulompi esipiha.⁵⁶ Brucen mukaan monilla lainopettajilla oli opetuspaikkoja ulommalla esipihalla, jossa he istuivat ja selittivät lakia oppilailleen, joten tämä voisi olla mahdollinen paikka.⁵⁷ Lisäksi on kyseenalaista, olisivatko lainopettajat ja erityisesti puhtaudesta tarkat fariseukset selkeästi epäpuhtaassa tilassa olevan naisen naisten sisäpihalle.⁵⁸ Kun siis ulompi esipiha oli sallittu jopa pakanoille, se on todennäköisempi paikka.

Kuten Bailey painottaa, on tärkeää ymmärtää roomalaisten läsnäolo tempelivuorella.⁵⁹ Roomalainen sotilaslinnake, Antonian linnake, oli yhdistetty porraskäytävällä tempelin ulompaan esipihaan.⁶⁰ Ulomman esipihan ympärillä olivat pylväskäytävät, ja roomalaiset sotilaat seisovivat pylväskäytävien katolla ja tarkkailivat väkijoukkoja.⁶¹ Josefus kirjoittaa: ”Paikassa, josta Antonia liittyi tempelin molempiin pylväikköihin, olivat portaat, joita myöten vartijat laskeutuivat niihin. Linnoituksessa oli nimittäin jatkuvasti roomalainen kohortti, jonka sotilaat hajaantuivat juhlapyhinä pylväikköihin aseineen ja pitivät silmällä kansaa, ettei tapahtuisi mitään kapinointia.”⁶²

Vartijat olivat valppaina, sillä kansallis-uskonnolliset levottomuudet purkautuivat tavallisesti tempelialueelta, erityisesti uskonnollisten juhlien yhteydessä.⁶³ On myös todennäköistä, että perikoopin kuvaama tilanne tapahtui juutalaisen uskonnollisen juhlan aikana. Jeesuksen toiminta keskittyi Galileaan, ei niinkään Juudeaan. Neljäs evankeliumi kuvaa Jeesuksen matkoja uskonnollisille juhlille, ja ilman näitä viittauksiakin ei olisi luonnotonta olettaa juutalaisen miehen käyvän tempelissä juhlien aikaan. Jos siis Jeesus oli tempelissä, se tapahtui jonkin juutalaisen juhlan aikaan (Johannes) tai hänen viimeisenä elinviikkonaan pääsiäisen aikaan (synoptiset evankeliumit).

Kun Jeesus opetti, hänen ympärilleen kerääntyi todennäköisesti kansaa. Tunnistivat roomalaiset häntä tai eivät, tilanne todennäköisesti kiinnitti heidän huomionsa. Kun uskonnolliset johtajat puuttuivat tilanteeseen, sotilaat todennäköisesti tarkkailivat, miten tilanne tulisi kehittymään. Vartijat olivat todennäköisesti jo valmiiksi

55 Ehdotettu teoksessa M. O. Wise, ”Temple, Jewish: Temple Origins and Structures”, C. E. Evans ja S. E. Porter (toim.), *Dictionary of New Testament Background* (Downers Grove: InterVarsity, 2000), ss. 1167–1169 (1168).

56 Bruce, *John*, s. 413.

57 Bruce, *John*, s. 413.

58 Ks. Josephus, *Apion*. 2:8: ”kaikki juutalaiset saattoivat mennä toiseen esipihaan. Tämä koski myös vaimoja, kun he olivat puhtaita kaikesta epäpuhtaudesta”.

59 Bailey, *Jesus*, ss. 232–233. Suurin osa kommentaattoreista ei ota roomalaisia huomioon.

60 E. Ferguson, *Backgrounds of Early Christianity* (Grand Rapids: Eerdmans, 3. uudistettu painos, 2003), s. 562; Wise, ”Temple”, s. 1168.

61 Bailey, *Jesus*, s. 233; Wise, ”Temple”, s. 1168.

62 Josefus, *Bell*. 5.5.8, teksti Flavius Josefus, *Juutalaissodan historia* (käännös Pauli Huuhtanen; Helsinki: WSOY, 2004), s. 456–457.

63 Bailey, *Jesus*, s. 233.

varpaillaan juhlan kohonneen kansallis-uskonnollisen tunnelman ja kerääntyneiden väkimassojen tähden. Jos kumpi tahansa Jeesuksen vastauksista (kivittäminen tai lainrikkominen) olisi aiheuttanut hämminkiä kansassa tai Jeesuksen vastustajissa, roomalaiset olisivat saattaneet puuttua tilanteeseen.⁶⁴

2.4. Vaihtoehtoinen tulkintamalli

Jeesuksen sanat olivat kaikkein todennäköisimmin suora, muodollinen kehoitus aloittaa kivittäminen.⁶⁵ Tämä on nähtävissä viittauksesta *πρωτος ἐπ' αὐτην βαλέτω λίθον*. Tämä on tärkeä viittaus Mooseksen lain käskyyn, joka oli tilanteen kannalta tärkeä. 5. Moos 13:9 ja 17:17 sisältävät viittauksen kuolemantuomioiden toimeenpanoon: laki vaati, että todistajat heittäisivät ensimmäisen kiven, ja vasta sen jälkeen muut liittyisivät heittämiseen.⁶⁶ Tämä oli lain vaatimus, ja syyttäjät olivat ilmaisseet, että todistajat seisoivat heidän keskellään. Kun Jeesus muistutti laista, hän käänsi tilanteen ylösalaisin. Jeesuksen vastaus oli haaste: tässä ei ollut kyse lain tulkinnasta tai siitä, miten hän noudattaa lakia, vaan tässä on kyse siitä, miten he noudattavat lakia. Jokainen tunsikin lain, ja laki vaati heitä toimimaan.

Jeesuksen vastauksen voi tulkita kahdella mahdollisella tavalla. Ensimmäinen vaihtoehto on, että Jeesus kiinnitti huomion täysin syyttäjiin kuin sanoen ”jokainen tietää, mitä laki sanoo. Se vaatii teitä toimimaan, ei minua. Miksi te vaivaatte minua?” Jeesuksen kirjoittaminen maahan voi tukea tätä: se oli merkki, että hänellä ei ollut mitään tekemistä kivittämisen kanssa, sillä hän ei edes katsonut. Toinen vaihtoehto on, että Jeesus meni pidemmälle. Bailey argumentoi, että Jeesus on näennäisen valmis täyttämään Mooseksen lain käskyn, vastaamaan haasteeseen ja määräämään kuolemantuomion, mutta hän haastoi syyttäjiä liittymään joukkoon eli ottamaan osaa tuomion täytäntöönpanoon ja sen seurauksiin.⁶⁷ Kumpikin tulkinta tarjoaa saman lopputuloksen: vastaus käänsi huomion syyttäjiin ja siihen, miten he vastaisivat haasteeseen.

Tässä kohtaa on hyvä pohtia, mitä syyttäjät todella tahtoivat tehdä ja mitä he olisivat voineet saavuttaa tilanteessa. Suurin osa tulkitsijoista ottaa itsestään selvänä, että syyttäjät tahtoivat tappaa naisen – että he olisivat tahtoneet tappaa hänet ja olisivat pystyneet tekemään näin. Kuitenkaan tilanne ei ole niin itsestään selvä. Roomalainen lainsäädäntö ei sallinut kuolemantuomiota aviorikoksesta, ja joukkolynkkaus ei ole verrannollinen viralliseen oikeuskäytäntöön.⁶⁸ Vielä tärkeämpää on, että ei ole niin selvää, että kuolemantuomion olisi ajateltu olevan oikea ratkaisu aviorikostapauksissa. Instone-Brewer huomauttaa, että varhaisella ensimmäisellä vuosisadalla kuolemantuomiosta luovuttiin. Talmudin mukaan kuolemantuomion

64 Kuitenkaan asia ei ole itsestään selvää, sillä Jeesuksen mielenosoitus tempelissä saattoi jatkua ilman, että roomalaiset puuttuivat Jeesuksen toimiin.

65 Bailey, *Jesus*, s. 235; James, ”Adulteress”, s. 53; Lindars, *John*, s. 311.

66 Ks. Moloney, *John*, s. 264 n. 7.

67 Bailey, *Jesus*, s. 235.

68 Rooman lain mukaan aviorikokset lähetettiin eri saarille heidän loppuelämänsä ajaksi. Tämä laki oli voimassa noin vuodesta 19–18 eaa. Ks. Ferguson, *Backgrounds*, s. 76. Kuitenkin Michaels, *John*, s. 496 väittää, että juutalaisilla itse asiassa oli mahdollisuus määrätä kuolemantuomio. Samaa väittää Watson, ”Adulteress”, s. 101. Vaikka tilanne olisi ollut näin, nyrkkivallan käyttö uskonnollisen juhlan aikaan olisi ollut siitä huolimatta kyseenalaista.

käyttö lopetettiin ”neljäkymmentä vuotta ennen temppelin tuhoutumista”, ja neljäkymmentä saattaa olla tässä kuvaannollinen luku.⁶⁹ Ajanjaksolta ei myöskään ole mainintoja virallisista kuolemantuomioista.⁷⁰ Ei ole siis lähtökohtaisesti selkeää, että syyttäjät tahtoivat kivittämään naisen tai että heidän mielestään se olisi ollut oikeaa lain puolesta kiivailua ulkomaisesta painostuksesta huolimatta. Lähtökohtaisesti ei voi siis olettaa, että syyttäjät tahtoivat tappaa naisen.

Toisaalta, vaikka roomalainen laki ei mahdollistanut kuolemantuomiota ja suhde kuolemantuomion vaatimiseen oli lieventynyt Jeesuksen aikaan mennessä, on silti mainintoja joukkolynkkauksista ja siitä, että lain puolesta kiivailijat tappoivat ihmisiä. Misnassa on maininta papista, jonka muut papit nuijivat hengiltä siitä syystä, että hän suoritti temppelipalvelusta rituaalisesti epäpuhtaana.⁷¹ Käsittelemäämme aiheetta lähempänä Misnassa on tarina papin tyttärestä, joka poltettiin elävältä aviorikoksen tähden.⁷² Babylonian Talmud sisältää lausahduksen ensimmäisen vuosisadan rabbi Elieser ben Saadokilta, joka väittää nähneensä tapahtuman omin silmin lapsena.⁷³ Rangaistuksen toteuttamistapa on epätyypillinen ja viittaa siihen, että kyseessä oli joukkolynkkaus.⁷⁴ On siis mahdollista, että joitakin rikollisia rangaistiin joukkovoimalla, eikä ole mahdotonta ajatella, että Jeesuksen kohtaamassa tilanteessa oli ainakin mahdollinen uhka, että nainen tapettaisiin.⁷⁵ Kuitenkaan ei ole lähtökohtaisesti itsestään selvää, että kirjanoppineet ja fariseukset, jotka nauttivat ainakin jonkinlaista poliittista arvovaltaa, olisivat tahtoneet vaarantaneet asemansa.

Kysymystä siitä, mitä tilanteessa oli tapahtumassa, on vaikea ratkaista yksiselitteisesti, joten jaan käsittelyn kahteen skenaarioon: ensimmäinen mahdollisuus on siinä, että *syyttäjät eivät olleet valmiita tappamaan naista*, vaan he tahtoivat haastaa Jeesuksen dramaattisesti. Kun Jeesus kuitenkin haastaa heitä toteuttamaan uhkauksensa, he tietävät, etteivät he voi. Heidän olisi täytynyt taistella Rooman lakia ja aikansa muuttunutta laintulkintaa vastaan. Tässä tapauksessa kivittäminen oli mahdotonta heti alusta alkaen.

Toisen skenaarion mukaan *syyttäjät olivat valmiita tappamaan naisen*. Syyttäjät joko heti alusta alkaen olivat valmiita kivittämään naisen, tai jos eivät olleet, niin he miettivät sitä todellisena mahdollisuutena viimeistään kuullessaan haasteen. Tässä skenaariossa kyse oli joukkolynkkauksesta. Perusvastaus Jeesuksen haasteeseen olisi ollut naisen kivittäminen ja omien kasvojen pelastaminen. Kuitenkin, kuten Bailey argumentoi, jos syyttäjät olisivat aloittaneet kivittämisen, he olisivat todennäköisesti joutuneet itse ongelmiin. Suurin syy on siinä, että roomalaiset tarkkailivat heitä ja olivat jo valmiiksi varpaillaan. Syyttäjät eivät olleet valmiita kohtaamaan tekonsa mahdollisia seurauksia.⁷⁶ Vaikka Baylisiin mukaan roomalaiset tuskin olisivat

69 Instone-Brewer, *Divorce*, s. 126 n. 156; b. *Sanh.* 41a; b. *Šabb.* 15a.

70 Instone-Brewer, *Divorce*, s. 126 n. 156.

71 m. *Sanh.* 9:6.

72 m. *Sanh.* 7:2.

73 m. *Sanh.* 7:2; b. *Sanh.* 52b.

74 Hänet poltettiin kuristamisen asemesta, ks. Instone-Brewer, *Divorce*, s. 126 n. 156.

75 Keener, *John*, ss. 736, 736 n. 316; Instone-Brewer, *Divorce*, s. 126 n. 156.

76 Bailey, *Jesus*, s. 235, joka mielestäni on todennäköisempi vaihtoehto kuin minkä Lindars, *John*, s. 311 tarjoaa.

tehneet mitään, vaikka syyttäjät olisivat tappaneet naisen,⁷⁷ roomalaiset olisivat todennäköisesti pitäneet epäilyttävänä sitä, että alistetun kansan uskonnollinen eliitti olisi yllyttänyt kansaa laittomaan murhaan temppeelialueella kesken nationalistista, uskonnollista juhlaa. Näin ollen syyttäjät tahtoivat tappaa naisen, mutta tiesivät, etteivät voisi.

Molemmissa tapauksissa on silti huomattavaa, että syyttäjät saivat Jeesuksen ”väärän” vastauksen: Jeesus kehotti kivittämään naisen. Miksi he siis eivät reagoineet tavalla, jolla he todennäköisesti ajattelivat toimivansa? Hendriksenin mukaan syyttäjät eivät voineet käyttää Jeesuksen vastausta, mutta siitä huolimatta se on suora käsky tappaa nainen. Miksi he eivät käyttä Jeesuksen vastausta häntä vastaan? Syy on todennäköisesti siinä, että Jeesuksen vastaus yllätti heidät. He eivät todennäköisesti koskaan olettaneet, että Jeesus vaatisi kivittämistä.⁷⁸ Tilanne oli todennäköisesti niin odottamaton, että syyttäjiltä puuttui ajatus siitä, mitä tehdä seuraavaksi.⁷⁹ He todennäköisesti olivat odottaneet, että Jeesus alkaisi selitellä, miksi naista ei voi kivittää, ja että he saattaisivat häpäistä Jeesuksen näyttävästi. Nyt Jeesus oli kuitenkin kääntänyt tilanteen pääläelleen, ja he olivat tilanteessa, jossa heidän olisi pitänyt alkaa selittää, jotta he olisivat voineet pelastaa naisen ja itsensä. Vaikka he olivat varmasti kykeneviä tarjoamaan tulkintaa, joka olisi osoittanut, että heidän ei tarvitse seurata Moosesta tiukasti, sillä ei olisi ollut mitään väliä. He olivat menettäneet tilanteen tarjoaman hyökkäysasetelman, ja nyt heidät oli pakotettu puolustuskannalle. He löysivät itsensä tilanteesta, jota he olivat kaavailleet Jeesukselle.

Muuttuneessa tilanteessa syyttäjillä oli huomattavan pieni mahdollisuus onnistua. He joutuivat toteamaan, että heidän alkuperäinen suunnitelmansa ei toiminut. Lisäksi, jos he olisivat tahtoneet viedä tilannetta eteenpäin, siihen olisi liittynyt riskejä. He olivat keskellä Jeesukselle myötämielistä väkijoukkoa, ja heidän toimintansa olisi todennäköisesti saanut väkijoukossa aikaan reaktioita. Kun vaarana oli mahdollisuus tilanteen kärjistymisestä huutamiseksi, mahdollisia seurauksia tuli miettiä. Huomio keskittyi nyt syyttäjiin, ei Jeesukseen, sillä he olivat todistajia, jotka vaativat kuolemantuomiota. Jos tilanne olisi kärjistynyt huutamiseksi ja ketä tahansa väkijoukosta olisi kuulusteltu, jokainen olisi osannut osoittaa syyttäjiä. Vaikka roomalaisten väliintulo ei ollut varma, miksi ottaa riskiä? Syyttäjät poistuivat, sillä heillä ei ollut keinoja saavuttaa sitä, mitä he olivat tulleet hakemaan.

Jäljelle jää tietysti kysymys, tarkoittiko Jeesus todella sitä, että nainen tulisi kivittää. Muualla Jeesuksen suhde lakiin ja naiseen antaa ymmärtää, että hän suhtautui syntisiin ja marginalisoituneihin armollisesti.⁸⁰ Näin ollen on mahdollista väittää, että Jeesus keskittyi lähinnä tilanteesta vapautumiseen eikä ottanut kantaa naisen tappamiseen tai kuolemantuomiokäytäntöihin. Kuitenkin Jeesuksen dialogi naisen kanssa tapauksen jälkeen antaa ymmärtää, että Jeesus ei ainakaan ollut pahoillaan siitä, että tapahtumien sivutuotteena nainen vapautui syytöksistä ja pidemmälle viedyltä julkiselta nöyryytykseltä. On siis todennäköistä, että Jeesus käskyä vahvis-

77 Baylis, "Adultery", s. 178 n. 23; samoin myös Watson, "Adulteress", s. 101.

78 Ks. Morris, *John*, s. 783, joka huomauttaa, että Jeesus oli tunnettu hyväksyvänä suhteestaan syntisiin.

79 Vertaa kysymyksen verojen maksamisesta, Mark. 12:14–17, erityisesti jae 17.

80 Ks. Bernard, *John*, s. 716; Blomberg, *Reliability*, s. 140; Lindars, *John*, s. 306.

taessaan oli selvillä siitä, että kukaan ei lähtisi sitä toteuttamaan.

2.5 ”Joka on synnitön”

Tilanteessa on vielä yksi mysteeri, joka vaatii selvittämistä. Mitä ἀναμάρτητος tarkoittaa?⁸¹ On vaikea uskoa, että se on todellinen viittaus synnittömyyteen, mutta mitä se sitten on? Yksi mahdollisuus olisi ratkaista ongelma spekuloidulla, että Jeesus puhui alun perin todistajista, ei synnittömistä, sillä tämä sopisi täydellisesti esittämäni tulkintamalliin. Tämän jälkeen sana olisi vaihtunut tradition välittymisen kuluessa. Kuitenkin tällaisen väittäminen ilman mitään tukea tekstitradiitiosta ei anna kovinkaan tukevaa aloituslupaa, ja mikä tärkeämpää, alkuseurakunnan tiukka suhde aviorikokseen⁸² olisi tarjonnut todennäköisemmin mahdollisuuden viitata todistajiin kuin koko rangaistuksen hylkäämiseen, josta kohdassa on kyse: jos syyte olisi hylätty muodollisista syistä, alkuseurakunta olisi saattanut paremmin pitää kiinni seurakunnallisista rangaistuksista aviorikostapauksissa.

Jos sana on historiallisesti aito, todennäköinen tulkinta on todennäköisesti siinä, että ”synnitön” ei viittaa abstraktiin synnittömyyteen vaan moraaliseen suoraselkäisyyteen. Kuitenkaan, kuten yllä viitattiin, Jeesuksen vastaus ei voi viitata pelkästään moraaliseen nuhteettomuuteen. Todennäköisemmin kyseessä on Jeesuksen ironinen viittaus syyttäjien aikeisiin. Kun he pyrkivät osoittamaan kansalle, että Jeesus teki kompromisseja lain kanssa, Jeesus huomauttaa, että nyt heidän, jotka ovat synnittämiä ja moraalisesti suoraselkäisiä, on aika todistaa asemansa. Jos he tahtovat olla synnittämiä liiton vartijoita, heidän – ei hänen – tulee heittää ensimmäinen kivi. Jeesuksen tarkoittama merkitys on kutakuinkin verrattava moderniin ilmaisuun ”herra Täydellinen”.

On todennäköistä, että Jeesuksen sanat olivat tarkoituksellisesti monitulkintaisia. Sanojen arvoituksellinen luonne sai syyttäjät todennäköisesti pysähtymään ja pohtimaan mahdollista vastausta. Kun he ymmärsivät Jeesuksen tarkoituksen, he olivat jo menettäneet liikevoimansa eivätkä tienneet, miten tilanteen voisi saada uudelleen hallintaan.

Kaiken jälkeen on vielä vastattava yhteen vastaväitteeseen. Watson huomauttaa, että ἀναμάρτητος on yksikössä, joten se voi viitata vain yhteen henkilöön.⁸³ Näin ollen tämä olisi epäyhtenäistä sen kanssa, että todistajia oli kaksi. Kuitenkin, vaikka tilanteessa oli todennäköisesti ainakin kaksi todistajaa, kysymys on ensimmäisestä kivistä. Painotus on siinä, kenen tulee toimia ensin, ei niinkään todistajien määrässä. Ensimmäistä kiveä ei voi heittää kahdesti.

81 Vaikka uskon, että Baileyn huomio todistajien roolista on oikein, joudun olemaan eri mieltä hänen ajatuksestaan, että kukaan ei halunnut väittää olevansa synnitön, ja jos joku olisi toiminut tilanteessa, se olisi ollut niin merkillepantavaa ja häpeällistä, että kaikki olisivat muistaneet sen. Baileyn mukaan tämän tarkoitus oli estää ketään katoamasta väkijoukkoon, ja se teki myös helpoksi sen muistamisen, kuka heitti ensimmäisen kiven, jos roomalaiset olisivat puuttuneet tilanteeseen.

82 Ks. Beasley-Murray, *John*, s. 143; Bridges, ”Canonical”, s. 216.

83 Watson, ”Adulteress”, s. 103.

3 Historiallisuus

Kun tilanteen historiallista aitoutta pohditaan, perinteiset aitouskriteerit⁸⁴ ovat käytännöllisiä apuvälineitä huolimatta siitä kritiikistä, jota ne ovat viime aikoina saaneet osakseen.⁸⁵ Lisäksi muodollinen mahdottomuuskriteeri on myös hyödyllinen pohtiessa, mitkä tapahtumat ovat mahdollisia Jeesuksen kontekstissa: jos joku asia ei ole mahdollista, se on todennäköisesti epähistoriallista.⁸⁶ Jotkut väittävät, että tapahtuma olisi epäuskottava Jeesuksen tilanteessa, sillä kuolemantuomio ei ollut aviorikostapauksissa mahdollinen, mutta kuten yllä huomautettiin, joukko-lynkkaus oli aina mahdollista.

Tilanteen historiallisuuden puolesta puhuu ainakin se, että tilanteesta puuttuvat ylliluonnolliset tekijät.⁸⁷ *Pericope Adultera*essa Jeesus on kuvattu tavalla, joka on tyyppilinen Jeesukselle muualla lähteissä.⁸⁸ Hän on kriittinen syntisiä vastustavaa uskonnollista eliittiä kohtaan, ja hän on päätynyt törmäyskurssille heidän kanssaan.⁸⁹ Hän on napit vastakkain Mooseksen lain perinteisten puolustajien kanssa,⁹⁰ ja näin ollen teema ”Jeesus ja laki” on jälleen mukana.⁹¹ Tarina muistuttaa synoptikkojen konfliktitarinoita, ja selkeää vastaavuutta on erityisesti tarinassa verojen maksamisesta keisarille.⁹² Lisäksi, vaikka Jeesus vaikuttaa vaativan kuolemantuomiota naiselle voittaakseen tilanteen, hänet kuvataan synoptikkojen tapaan empaattisena syntisiä kohtaan.⁹³ Erityisesti tapauksessa toistuu Jeesuksen johdonmukaisesti positiivinen suhde naisia, erityisesti syntisiä naisia, kohtaan.⁹⁴ Tiivistetysti voidaan sanoa, että Jeesuksen toiminta tekstikohdassa on hyvin leimallista Jeesukselle.⁹⁵

Vaikka erilaisuuskriteeri (ja kaksinkertaisen erilaisuuden kriteeri) on saanut osakseen kritiikkiä,⁹⁶ se voi silti tarjota mielenkiintoisia vihjeitä tilanteessamme. Jeesuk-

84 Ks. klassinen käsittely teoksessa J. P. Meier, *A Marginal Jew: Rethinking the Historical Jesus: Volume One: The Roots of the Problem and Person* (New York: Doubleday, 1991), ss. 167–195.

85 Ks. C. Keith ja A. Le Donne (toim.), *Jesus, Criteria, and the Demise of Authenticity* (London: T & T Clark, 2012).

86 Negatiivisia kriteereitä eli epäaitouskriteereitä ehdottaa mm. T. Holmén, *Jesus and Jewish Covenant Thinking* (Turku: Åbo Akademi University Press, 2001), s. 35.

87 Lindars, *John*, s. 306.

88 Tätä nimitetään perinteisesti koherenssikriteeriksi Ks. Meier, *Marginal*, ss. 176–177.

89 Blomberg, *Reliability*, s. 140; Burge, ”Problem”, s. 145.

90 Moloney, *John*, s. 262.

91 Burge, ”Problem”, s. 145.

92 Brown, *John*, s. 335; Lindars, *John*, s. 308.

93 Bernard, *John*, s. 716; Blomberg, *Reliability*, s. 140; Lindars, *John*, s. 306.

94 Ks. B. Witherington, *Women in the Ministry of Jesus: A Study of Jesus' Attitudes to Women and their Roles as Reflected in His Earthly Life* (uusintapainos; Cambridge: Cambridge University Press, 2001), ss. 125–131.

95 Beasley-Murray, *John*, s. 143. Jotkut esittävät, että kohdassa toistuu se, että Jeesus antaa anteeksi syntejä omalla auktoriteetillaan, ks. Beasley-Murray, *John*, s. 147; Burge, ”Problem”, s. 145; Moloney, *John*, s. 262. Kuitenkin on huomattava, että Jeesus ei lausu naiselle suoraan anteeksiantoa, ks. Michaels, *John*, s. 500; Morris, *John*, s. 786.

96 Ks. Meier, *Marginal*, ss. 171–174, 188–189. Kritiikkiä on mm. teoksissa T. Holmén, ”Doubts About Double Dissimilarity”, B. D. Chilton ja C. A. Evans (toim.), *Authenticating the Words of Jesus* (Leiden: Brill, 1999), 47–80; G. Theissen ja D. Winter, *The Quest for the Plausible Jesus. The Question of Criteria* (käännös M. E. Boring; Louisville: Westminster John Knox, 2002), D. Winter, ”Saving the Quest for Authenticity from the Criterion of Dissimilarity: History and Plausibility”, Keith ja Le Donne, *Demise*

sen toiminta ja käsitykset tekstikohdassa ovat tarjoamani tulkinnan valossa radikaalisti erilaisia suhteessa aviorikokseen kuin hänen aikaisessa juutalaisuudessa tai myöhemmässä kristillisyydessä.⁹⁷ Juutalaisuudessa suhde naiseen oli negatiivinen, vaikka mukana on myös positiivisia esimerkkejä.⁹⁸ Kuitenkin joka tapauksessa aviorikoksesta vaadittiin rangaistusta. Jeesus on myös armollinen aviorikkojanaisen kohdalla, mikä eroaa varhaisen kirkon vaatimista, ankarista rangaistuksista.⁹⁹ Apostolisen ajan jälkeisellä kirkolla oli tiukka ja enenevässä määrin sääntöpohjainen vaatimus korkeasta etiikasta.¹⁰⁰ Toisella ja kolmannella vuosisadalla vaadittiin ankaria rangaistuksia aviorikoksesta, jotta voitaisiin osoittaa kirkon erilaisuus pakanamaailmaan verrattuna.¹⁰¹ Tästä syystä on vaikea tarjota vaihtoehtoja *Sitz im Lebeniä*. Samoin roomalainen lainsäädäntö ei antanut mahdollisuutta kivittämiseen tai kuolemanrangaistukseen aviorikostapauksissa, joten mitä kauempana tarinan kirjoittaminen tapahtuu Palestiinasta ajallisesti ja paikallisesti, sitä epätodennäköisempää tarinan keksiminen on.

Yksi tekijä, joka puoltaa tapahtumien historiallisuutta on huomio, että tapahtuma linkittyy Jeesuksen vastakkainasetteluun uskonnollisen eliitin kanssa. Jeesuksen kuolema ristillä on äärimäisen suurella todennäköisyydellä historiallista ja vaatii selitystä. Kuten Meier ehdottaa, on mielekäästä suosia sellaisia kokonaisiaselitysmalleja Jeesuksen elämästä ja toiminnasta, jotka pystyvät selittämään Jeesuksen väkivaltaisen kuoleman.¹⁰² *Pericope Adulteraessa* Jeesus esitetään nolaamassa uskonnollista eliittiä julkisesti, mikä on takuuvarma tapa joutua vakaviin vaikeuksiin.¹⁰³ Näin ollen, kun kaikkia tekijöitä tarkastellaan, raportoitu tilanne palautuu suurella todennäköisyydellä Jeesuksen elämään.¹⁰⁴

4 Merkitys

On muutamasta syystä todennäköistä, että tekstikohdan kuvaama kohtaaminen tapahtui Jeesuksen elämän viimeisellä viikolla.¹⁰⁵ Ensiksi ensimmäinen jae huomauttaa, että Jeesus majaili Öljymäellä (8:1). Tämä vastaa Jeesuksen viimeisen viikon tapahtumia, vaikkakaan sen avulla ei voi sulkea pois muuta ajankohtaa.¹⁰⁶ Toiseksi Jeesus on valmis opettamaan pääkaupunkiseudussa ja temppeelialueella, ei enää syrjäseuduilla tai pikkukylissä, kuten aikaisemmin urallaan. Kolmanneksi us-

---

of Authenticity, ss. 115–131.

97 Blomberg, *Reliability*, s. 140; Bridges, "Canonical", s. 216.

98 Witherington, *Women*, ss. 1–10.

99 Beasley-Murray, *John*, s. 143.

100 Bridges, "Canonical", s. 216.

101 Bernard, *John*, s. 716; Blomberg, *Reliability*, s. 140; Morris, *John*, s. 779.

102 Meier, *Marginal*, s. 177 esittää tämän hylkäämis- ja kuolemaantuomitsemiskriteerinä.

103 Bailey, *Jesus*, s. 236. Tämä ei tarkoita, että Meirein esittelemää kriteeriä voisi soveltaa suoraan tähän yksittäiseen kohtaan, mutta on uskottavaa väittää, että Jeesuksella oli hyvin todennäköisesti vakavia ongelmia uskonnollisen eliitin kanssa.

104 Beasley-Murray, *John*, s. 143; Bridges, "Canonical", s. 216; Bruce, *John*, s. 413; Harrison, "Adultery", s. 432; Lindars, *John*, ss. 305–306; Morris, *John*, s. 779; O'Day, "Misreading", s. 639.

105 Brown, *John*, s. 332; Bruce, *John*, s. 413; Harrison, "Adultery", s. 432; Schilling, "Adulteress", ss. 92, 95; Tasker, *John*, s. 110.

106 Luuk. 21:37; 22:39. Ks. Michaels, *John*, s. 494. Tämä ei tietenkään todista suoraan asiaa, sillä hän saattoi nukkua alueella aina ollessaan Jerusalemissa.

konnollisen eliitin vihamieliset pyrkimykset viittaavat aikaan, jolloin he olivat valmiita haastamaan häntä julkisesti ja mahdollisesti saamaan hänet vaikeuksiin roomalaisten kanssa. Tilanne on niin vakava, että he olivat valmiita toimimaan temppeleialueella kaiken auktoriteetin turvin, mitä pystyivät haalimaan, eli fariseukset yhdessä kirjanoppineiden kanssa. Vaikka tapahtuma ei sijoittuisikaan viimeiselle viikolle, se todennäköisesti tapahtuu myöhään Jeesuksen uralla.

Kuten edellä huomautettiin, Jeesuksen kuolema vaatii selityksen. Jeesuksen välikohtaus temppeleissä on usein nähty yhtenä syynä hänen ristiinnaulitsemiselleen.¹⁰⁷ Mitä Jeesus ikinäkin tahtoi kommunikoida teoillaan,¹⁰⁸ usein ajatellaan, että kyseessä oli viimeinen niitti, joka pakotti eliitin hankkiutumaan hänestä eroon.

Alustava ehdotukseni on, että *Pericope Adulterae* tulisi sisällyttää Jeesuksen temppeleihin puhdistuksen kanssa selitysmalleihin Jeesuksen viimeisestä viikosta. Jos Jeesuksen mielenilmaus temppeleialueella ajoitetaan siihen, kun hän vieraili Juudeassa viimeistä kertaa, *Pericope Adulterae* ajoittuisi loogisesti tämän tapahtuman jälkeen aikaan. Jos näin on, tekstikohta esittää todennäköisesti uskonnollisen eliitin erään pyrkimyksen nolata Jeesus ja saada samalla roomalaiset hänen peräänsä. Uskonnollinen eliitti haastaa Jeesuksen, mutta hän kuitenkin voittaa haasteen – ja päätyy nolaamaan vihollisensa julkisesti. Vaikka temppeleihin puhdistaminen oli julkinen ja mahdollisesti paljon huomattavampi tapahtuma, *Pericope Adulterae* kuvattavat tapahtumat viittaavat siihen, että Jeesus nolaa uskonnollisen eliitin näiden kotikentällä. Olisi hyvin uskottavaa, että tämä antaisi heille lisää henkilökohtaisia syitä hankkiutua eroon Jeesuksesta.

Jos tarina tapahtui Jeesuksen elämän viimeisellä viikolla, se sopisi kokonaisuuteen hyvin. Vaikka tapaus sijoittuisi ajallisesti muualle, se todennäköisesti oli osasyynä fariseusten ja temppeleihin hallinnoivien auktoriteettihahmojen vakaassa päätöksessä tappaa Jeesus. Näin ollen uskon, että tuleva tutkimus voisi hyötyä harkitessaan *Pericope Adulterae* yhtenä palasena, kun Jeesuksen elämän viimeisiä tapahtumia pyritään rekonstruoimaan.

---

107 Ks. esim. J. D. G. Dunn, *Jesus Remembered: Christianity in the Making: Volume 1* (Grand Rapids: Eerdmans, 2003), ss. 636–639, 785.

108 Profetia tuhosta tai temppeleihin puhdistaminen. Tuhoprofetiatalukintaa kannattavat mm. J. D. Crossan, *Historical Jesus. The Life of a Mediterranean Jewish Peasant* (New York: HarperOne, 1991), ss. 357–359 ja E. P. Sanders, *The Historical Figure of Jesus* (Harmondsworth: Allen Lane, 1993), ss. 254–262. Puhdistustulkinnasta ks. esim. M. P. Casey, "Culture and Historicity. The Cleansing of the Temple", *CBR* 59, ss. 306–332; C. A. Evans, "Jesus and the 'Cave of Robbers': Toward a Jewish Context for the Temple Action", *Bulletin for Biblical Research* 3 (1993), ss. 93–110.